

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ХІМІЇ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анічкіна О.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, eva_kvitka@meta.ua

Основним завданням вищої освіти на етапі її оновлення та реформування виступає підготовка висококваліфікованих фахівців, професіоналів, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми в сфері професійної діяльності. Освітній процес із більшості спеціальностей регламентуються Стандартом вищої освіти та Професійним стандартом професії, яка здобувається. Проте інколи виникає ситуація, коли Стандарт Професії затверджений, а Стандарту вищої освіти для підготовки здобувачів ще досі немає. Так, наприклад, Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» затверджений Міністерством розвитку, економіки, торгівлі та сільського господарства України (23.03.2021 р., наказ №610), проте Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня, який дозволяє здобути кваліфікацію викладача хімії досі немає.

На сьогодні іде дискусія щодо того, який саме стандарт забезпечить надання педагогічної кваліфікації та забезпечить підготовку викладачів. Так, Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 102 «Хімія» визначає можливість включення до освітніх програм підготовки здобувачів переліку педагогічних компетентностей, проте з метою присвоєння кваліфікації вчителя хімії закладу загальної середньої освіти, а проект Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014 «Середня освіта» пропонує присвоювати кваліфікацію викладача вищої освіти за предметною спеціальністю. Таким чином, підготовка викладача в закладі вищої освіти залишається досі нормативно невизначеною та нерегульованою.

Аналіз Професійного стандарту на групу професій «Викладач закладів вищої освіти» [4] дозволяє констатувати, що з визначених професійних компетентностей за трудовою дією або групою дій, що входять до них – 12 (57,14%) можна віднести до методичних, оскільки вони передбачають діяльність із планування та реалізації освітнього процесу; 6 (28,57%) – до наукових (хімічних), оскільки забезпечують здатність виконувати та аналізувати результати наукового (хімічного) дослідження; 3 (14,29%) – є організаційними, оскільки формують здатності документообігу. Для забезпечення формування запропонованих здатностей необхідним є аналіз змісту підготовки викладачів закладів вищої освіти, адже поділяючи думку польського науковця В. Фурманека вважаємо компетентною особою, яка підготовлена належним чином до реалізації діяльності, а професійно компетентною – особистістю, яка володіє відповідною професійною підготовкою[2].

Екстраполюючи отримані наслідки на обсяг і зміст освітньої програми, можемо визначити, що підготовка викладача хімії потребує формування значної частини методичних компетентностей і програмних результатів навчання, які реалізуються в межах освітніх компонент присвячених педагогіці вищої школи, психології вищої школи, методиці викладання хімії в вищій школі, інноваційних технологій викладання хімії тощо.

Аналіз освітніх програм підготовки майбутніх викладачів хімії у провідних закладах вищої освіти України дозволяє стверджувати, що вивченню освітніх компонент методичного спрямування відводиться від 3,33% до 18,89% загального обсягу освітньої програми, що іде в розріз із професійним стандартом. Слід зазначити, що практично кожна освітня програма, яка забезпечує набуття кваліфікації викладача хімії містить методіку викладання хімії в закладах вищої освіти, проте обсяг такої освітньої компоненти становить переважно 3 кредити ЄКТС, що є недостатнім для формування викладача для сучасного закладу вищої освіти, який має володіти не лише значним запасом знань основ хімічної науки, а й володіти здатністю в доступній формі передавати знання наступним поколінням, використовуючи при цьому сучасні форми, методи, засоби викладання хімії, в тому числі і цифрові.

Значна кількість закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів хімії, включають до змісту освітніх програм педагогічну практику (до 6 кредитів ЄКТС), як правило виробничу, в межах якої здобувачі виконують посадові обов'язки асистента, а це потребує значної попередньої підготовки.

Аналізуючи зміст Закону України «Про вищу освіту»[3], Професійний стандарт групи професій «Викладачі закладів вищої освіти», Стандарт професії викладача хімії ACS (American Chemical Society)[1], зміст освітніх програм і досвід професійної діяльності, можемо визначити, що сучасний викладач хімії закладу вищої освіти повинен володіти компетентностям щодо:

- ✓ Ліцензійних умов, стандартів вищої освіти та освітніх програм;
- ✓ Системи вищої освіти;
- ✓ Забезпечення якості вищої освіти;
- ✓ Акредитації освітніх програм;
- ✓ Основних завдань закладів вищої освіти та їх типів;
- ✓ Форм здобуття освіти та форм організації освітнього процесу;
- ✓ Видів навчальних занять;
- ✓ Практичної підготовки здобувачів вищої освіти;
- ✓ Категорій учасників освітнього процесу, їх прав, обов'язків, гарантій;
- ✓ Наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у закладах вищої освіти, їх інтеграції та організації;
- ✓ Міжнародного співробітництва, його основних напрямків і державної політики в сфері його реалізації;
- ✓ Загальна характеристика Європейської кредитно-трансферної системи.

Поряд із цим, традиційно усталеними залишаються змістові складові підготовки, як стосуються:

- ✓ Науково-теоретичних основ побудови освітніх компонент;
- ✓ Моделі процесу навчання хімії в вищій школі;
- ✓ Методів і засобів навчання хімії в вищій школі;
- ✓ Науково-методичних підходів до викладання основних освітніх компонент;
- ✓ Методики організації і проведення лабораторних занять і техніки безпеки на них;
- ✓ Методика демонстрацій експерименту в навчальній роботі та виховних заходах;
- ✓ Перевірка та корекція знань і вмінь здобувачів вищої освіти.
- ✓ Види і форми контролю знань, умінь і навичок та система оцінних шкал.
- ✓ Методика складання завдань модульних робіт.
- ✓ Інноваційні технології (в тому числі цифрові) у викладанні хімії;
- ✓ Виконання курсової та кваліфікаційної роботи, як напрямки реалізації наукової складової підготовки здобувачів;
- ✓ Самостійна робота здобувачів як основна форма організації хімічної освіти.

Таким чином, існує нагальна потреба визначення та нормативного врегулювання присвоєння кваліфікації викладача хімії здобувачам вищої освіти, а також певної уніфікації змісту методичної підготовки для досягнення результатів навчання, як одного з чинників забезпечення якості вищої освіти.

1. Careers & the Chemical Sciences : <https://www.acs.org/careers/chemical-sciences/fields/chemistry-professor.html>

2. Furmanek, W., 1998. Kompetencje ogólnotechniczne w edukacji szeszkolnej. Edukacja Ogólnotechniczna nauczycieliklas I-III. Rzeszow-Krakow: Wyd. Oświatowe, S. 7-21.

3. Закон України «Про вищу освіту» : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

4. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладу вищої освіти» : https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf